

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

OKTOBRIS 2023

LATVIJĀ:

- Ministru kabinets 31. oktobrī atbalstīja Labklājības ministrijas iesniegto likumprojektu “Par Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu”.
- Labklājības ministrija sadarbībā ar biedrību “Centrs MARTA” oktobrī rīkoja sarunu darbnīcas jauniešiem vecumā no 15 līdz 19 gadiem par cieņpilnām attiecībām un dzimumu līdztiesību, lai mazinātu vardarbības ģimenē un ar dzimumu saistītas vardarbības izplatību. Dažādās Latvijas pilsētās norisinājās septiņas sarunu darbnīcas, kuru laikā ar neformālo izglītības metožu palīdzību tika veicināta izpratne par dzimumu līdztiesību un pilnveidotas jauniešu prasmes par cieņpilnu un līdztiesībā balstītu attiecību veidošanu un vardarbības mazināšanu sabiedrībā.
- 27. oktobrī norisinājās biedrības “Sievietes transportā” organizētais Forums, kas tika veltīts sievietes izvēlēm izglītībā un profesionālajā izaugsmē. Forumā trīs daļās uzstājās transporta un loģistikas nozares profesionāles un profesionāļi, un augstāko izglītības iestāžu vadošās speciālistes, daloties pieredzē par sievietes karjeras izvēli sievietēm neraksturīgās profesijās.
- Kopš septembra Rīgas Stradiņa universitātes Onkoloģijas institūts kopā ar sadarbības partneriem ir sācis pārmantota krūts un olnīcu vēža riska ģenētiskā skrīninga pilotprojektu. Tā mērķis ir apzināt sievietes, kurām ir augsts risks saslimt ar pārmantotu krūts un olnīcu vēzi - veicot ģenētisko testēšanu starp veselām Latvijas sievietēm vecumā no 25 līdz 59 gadiem, lai palīdzētu atklāt vēzi pirmajā stadijā vai arī novērstu tā tālāku attīstību.
- Aicinām iepazīties ar labsoflatvia.com portālā publicēto rakstu par sievietēm investorēm, kur piecas eņģelīnvestoru sindikāta “BADideas.fund” investores dalās savā pieredzē investīciju pasaulē un apspriež iemeslus, kāpēc jaunuzņēmumu investoru vidū ir tik maz sievietes.

- Rīgas Stradiņa universitātei apkopojot datus no 127 skolām Latvijā, secināts, ka 40,2% skolēnu vismaz vienu reizi pāris mēnešu laikā ir saskārušies ar vardarbību un bulingu. Turklāt nepatīkamas piezīmes vai apsaukāšanos ķermeņa vai seksualitātes dēļ piedzīvojuši 36,4% skolēnu. Bulinga izplatības rādītāji mainās atkarībā no bērna vecuma, un lielāks pāridarītāju īpatsvars ir tieši zēnu un jaunāko klašu skolēnu vidū.
- No 20. līdz 21. oktobrim norisinājās gadskārtējais drošības un ārpolitikas forums “Rīgas konference”. 20. oktobrī konferences ietvaros norisinājās arī īpašs pasākums, kurš tika veltīts dzimumu līztiesības un sieviešu iesaistes aspektiem drošības jomā, diskutējot par izaicinājumiem, ar ko sievietes saskaras konfliktos un dienējot bruņotajos spēkos un kā sievietēm kļūt par miera un porgresa katalizatoriem?
- Latvijas pašvaldībām ir lielas iespējas ietekmēt iedzīvotāju iesaisti fiziskajās aktivitātēs, tomēr to līdzšinējā rīcība nerasniedz visu vecumu un mērķgrupu iedzīvotājus - tā secināts Valsts kontroles revīzijā, kurā vērtēts, cik efektīvi pašvaldības iesaista iedzīvotājus fiziskajās aktivitātēs. Tāpat secināts, ka finanšu resursu sadalījumā zēnu un meiteņu sporta veidiem ir būtiskas atšķirības (66% pret 34%), turklāt vēl jo ievērojamāku atšķirību uzrāda konkrēto fizisko aktivitāšu analīze. Finansiāli ietilpīgākajos sporta veidos pārliecinošs vairākums dalībnieku ir zēni. Valsts kontroles ieskatā, pašvaldībām jāanalizē šī nevienlīdzīgā resursu sadalījuma iemesli un jāīsteno pasākumi abu dzimumu līdzvērtīgai iesaistei.

E I R O P Ā :

- Eiropas Dzimumu līztiesības institūts š.g. 24. oktobrī nāca klajā ar Dzimumu līztiesības indeksu 2023. Indekss izvērtēja ar dzimumu saistītās atšķirības tādās jomās kā zināšanas, nauda, darbs, vara, laiks un veselība. Šogad īpaša uzmanība tika pievērsta dzimumu līztiesībai sociāli taisnīgākai Eiropas zaļā kursa pārejā. Latvija ar 61,5 punktiem, kas ir par 0,1 punktu labāks rādītājs nekā pērn, ieņem 19. vietu starp 27 Eiropas Savienības dalībvalstīm. Eiropas Dzimumu līztiesības institūts oktobrī ir publicējis arī Dzimumu līztiesības indeksa izvērtējumu Rietumbalkānu valstīs, izvērtējot dzimumu līztiesības situāciju Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Kosovā, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā.

- 5. oktobrī Eiropas Parlamenta Sieviešu tiesību un Pilsoņu brīvību komitejas pieņēma nostājas projektu par grozījumiem noteikumos, kas paredz cilvēku tirdzniecības apkarošanu un palīdzības sniegšanu cilvēku tirdzniecības upuriem. Lai cīnītos pret cilvēku tirdzniecību, jaunie priekšlikumi sniegtu ES tiesībsargājošajām aģentūrām jaunus instrumentus noziedzīgo organizāciju likvidēšanai, esošajam ES regulējumam pievienojot jaunas noziegumu kategorijas, tostarp piespiedu laulības un nelikumīgu adopciju, kā arī uzlabojot ziņošanu un statistikas vākšanu. Papildus EP deputāti vēlas noteikumu tvērumā iekļaut surogāciju reproduktīvās ekspluatācijas nolūkos un bērnu ekspluatāciju aprūpes iestādēs.
- Eiropas Parlaments no 23. līdz 29. oktobrim organizēja ceturto Eiropas Dzimumu līdztiesības nedēļu, kur dažādas komitejas un delegācijas rīkoja diskusijas un dažādus pasākumus, lai pievērstu uzmanību dzimumu līdztiesības tēmai. Dzimumu līdztiesības nedēļas ietvaros notika diskusijas par tādām tēmām kā sieviešu iesaiste zivsaimniecības nozarē, dzimumu līdztiesības aspekti tirdzniecības politikā, kā arī sieviešu izaicinājumi finanšu un ekonomikas jomās.
- Eiropas Parlamenta deputāti šogad prestižo Saharova balvu par domas brīvību piešķirusi pērn apcietinājumā mirušajai Mahsai Amini un kustībai “Sieviete, dzīvība un brīvība” Irānā. Irānas sieviešu cīņu par sieviešu tiesībām nesen godināja arī Nobela komiteja, kas nolēma piešķirt Nobela miera prēmiju Irānas cilvēktiesību aktīvistei Nargesai Mohammadi.
- Islandē oktobrī norisinājās streiks, pieprasot vienlīdzīgu darba samaksu vīriešiem un sievietēm un aicinot samazināt pret sievietēm vērstās seksuālās vardarbības gadījumu skaitu. Piketā piedalījās aptuveni 25 tūkstoši sieviešu un viņu atbalstītāju. Kā norādīja pasākuma organizatori, Islandē sievietes saņem vidēji par 21% mazāku atalgojumu nekā vīrieši un vairāk nekā 40% sieviešu Islandē ir piedzīvojušas ar dzimumu saistītu vai seksuālu vardarbību. Pirmais sieviešu streiks Islandē notika 1975. gadā un tajā piedalījās 90% Islandes sieviešu.

P A S A U L Ē :

- Nobela prēmija ekonomikā šodien piešķirta amerikāņu ekonomistei Kludijai Goldinai par pētījumiem, kas palīdzējuši izprast sieviešu lomu darba tirgū. Kā uzsvēra Zviedrijas Karaliskā zinātņu akadēmija, Hārvarda universitātes profesores Goldinas pētījumi atklāj pārmaiņu cēloņus, kā arī galvenos joprojām pastāvošos nevienlīdzības cēloņus. Profesore Goldina ir trešā sieviete, kurai piešķirta Nobela prēmija ekonomikā.
- Vairāk nekā 600 miljoni sieviešu un meiteņu dzīvoja konfliktu skartās valstīs 2022. gadā, kas ir par 50% vairāk nekā 2017. gadā - tā liecina ANO ģenerālsēkretāra jaunais ziņojums par Sievietēm, mieru un drošību. Ziņojums tika izdots 23 gadus pēc Drošības padomes rezolūcijas Nr. 1325, kas aicināja visas konfliktā iesaistītās puses nodrošināt sieviešu un meiteņu drošību un sieviešu pilnīgu iesaisti miera procesos. Ziņojumā tiek arī uzsvērts, ka sieviešu iesaiste miera procesos ir samazinājusies - no 18 miera līgumiem, kas tika noslēgti 2022. gadā tikai seši ietvēra noteikumus, kas īpaši attiecas uz meitenēm un sievietēm vai dzimumu.
- Aicinām iepazīties ar ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcijas jauno dokumentālo projektu "UNSILENCED", kura mērķis ir izgaismot vardarbību pret sievietēm un meitenēm, piedāvājot risinājumus ar dzimumu saistītai vardarbībai un rosinot rīkoties. Dokumentālajās sērijās ir iekļauti vardarbības upuru stāsti, kā arī stāsti no pakalpojumu sniedzējiem un aktīvistiem no 16 dažādām valstīm, un tajās tiek pētīts plašs vardarbības veidu spekts, ar ko saskaras sievietes.
- Ekonomikas sadarbības un attīstības organizācija (OECD) ir publicējusi ziņojumu par ar dzimumu saistītu vardarbību OECD dalībvalstīs. Šis ziņojums veicina visaptverošu pieeju ar dzimumu saistītas vardarbības gadījumu risināšanā - tajā ir sniegti ieteikumi visaptverošai vardarbības gadījumu pārvaldības sistēmai, kas ietver tādus aspektus kā piekļuve tiesu sistēmai, cīņu ar negatīviem ar dzimumu saistītiem stereotīpiem un pakalpojumu nodrošināšanu, lai novērstu, risinātu un izbeigtu ar dzimumu saistītas vardarbības gadījumus.